

Regeringens proposition till Riksdagen om ändring av lagen om fritt bildningsarbete

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om fritt bildningsarbete ändras. Propositionen sammanhänger med utvecklingsprogrammet för fritt bildningsarbete för 2009—2012. I programmets första skede föreslås lagen om fritt bildningsarbete ändras gällande syftet med verksamheten och dess mål samt en precisering av de uppgifter som de läroanstaltsformer som faller under lagen åläggs. Samtidigt preciseras definitionen av innehållet i tillståndet att driva en läroanstalt. Till lagen fogas även en bestämmelse som förpliktigar läroanstalterna till samarbete.

I propositionen föreslås en ändring av bestämmelserna om utvecklingsbidrag som gör det möjligt att bevilja läroanstalterna för fritt

bildningsarbete kvalitets- och utvecklingsbidrag som en del av den sammanlagda finansieringen. Det föreslås också att beviljandet av extra understöd överförs på Utbildningsstyrelsen. Dessutom föreslås sådana ändringar i hänvisningsbestämmelserna och preciseringar av teknisk natur i lagen som följer av reformen av kommunernas statsandelssystem.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2010.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning

Det fria bildningsarbetet består av ett nätverk av läroanstalter och den undervisning som förmedlas vid dessa, och är resultatet av en lång utvecklingsprocess. Kännetecknande för detta slags utbildning är att det huvudsakligen är läroanstalterna själva och organisationerna bakom dem som inom ramen för sitt tillstånd att ordna utbildning beslutar om dess mål och innehåll. Undervisningen regleras inte genom läroplaner eller examina. Ett väsentligt drag har också varit att det handlar om fria studier efter eget val.

Lagarna om det fria bildningsarbetet har av tradition varit statsbidragslagar, där verksamhetens innehåll reglerats förhållandevis sparsamt. Den reglering som ägt rum har ända tills de senaste decennierna gjorts via detaljerade bestämmelser om villkoren för mottagande av statsbidrag. I helhetsreformen av skollagstiftningen 1998 ingick lagen om fritt bildningsarbete (632/1998), som trädde i kraft vid ingången av 1999. I denna lag samlades de bestämmelser gällande verksamhet och finansiering för det fria bildningsarbetet vid folkhögskolor, medborgarinstitut, studiecentraler och idrottsutbildningscenter ihop som tidigare ingått i andra lagar. En helt ny helhet som integrerades i den lagstadgade statsbidragssystemet var sommaruniversiteten. År 2002 fogades dessutom bestämmelserna om läroanstalten Snellman-korkeakoulu till lagen. Förutom enstaka lagändringar har lagen inte förnyats förutom vid ingången av 2006, då bestämmelserna angående studiecentraler preciserades och finansieringsbestämmelserna för folkhögskolor, medborgarinstitut och sommaruniversitet reformerades. Samtidigt infördes den precisering av bestämmelserna om beräkningen av priserna per enhet samt kostnaderna som förutsettes i helhetsrevideringen av kommunernas statsandelssystem.

1.2 Läroanstalter för fritt bildningsarbete

Förutom de allmänna bestämmelserna om vilka former av läroanstalter som ingår i det fria bildningsarbetet och de uppgifter var och en av dessa svarar för samt om tillstånd att driva dem, finns det i lagen om fritt bildningsarbete ganska få bestämmelser om den egentliga verksamheten. Enligt 1 § syftar det fria bildningsarbetet till att utgående från livslångt lärande stöda en mångsidig utveckling av individens personlighet och förmåga att fungera i samfund samt främja demokrati, jämlikhet och pluralism i det finländska samhället. Lagstiftningen innehåller inga bestämmelser om innehållet i undervisningen inom det fria bildningsarbetet.

Förutom det gemensamma syftet innehåller lagen allmänna bestämmelser om utbildningsuppgifterna för var och en av de olika typerna av läroanstalter för fritt bildningsarbete.

Medborgarinstitut är läroanstalter som grundar sig på lokala och regionala bildningsbehov. De erbjuder möjligheter till lärande enligt eget val och till utveckling av medborgarfärdigheter. Största delen av medborgarinstituten (206) upprätthålls av kommuner (187). Fyra institut upprätthålls av samkommuner och 26 av privata samfund eller stiftelser. Strukturen för upprätthållandet av medborgarinstituten genomgår som bäst en stark förändringsprocess på grund av den pågående service- och kommunreformen.

Folkhögskolor är internat vars syfte är att främja medborgarnas frivilliga studier så att varje folkhögskola samtidigt kan betona sina värderingar, sin ideella grund och sina pedagogiska mål. Folkhögskolorna (88) upprätthålls huvudsakligen av privata samfund och stiftelser (81). Två folkhögskolor upprätthålls av kommuner och fem av samkommuner.

Studiecentraler är vuxenläroanstalter på riksnivå för bildningsarbete. De ordnar studier självständigt eller i samarbete med medborgar- och kulturorganisationer i syfte att

främja livslångt lärande, ett aktivt medborgarskap och demokrati samt verksamhet i medborgarsamhället. Samtliga 11 studiecentraler upprätthålls av privata samfund.

Sommaruniversiteten är läroanstalter inom det regionala utbildningsutbudet vilka ordnar öppen universitetsutbildning samt annan utbildning. Det finns sammanlagt tjugo sommaruniversitet, varav 16 upprätthålls av privata samfund och fyra av samkommuner.

Idrottsutbildningscenter (idrottsinstitut) är internat på riksnivå eller regionala läroanstalter som har i uppgift att ge undervisning i gymnastik och idrott, ordna träningsverksamhet och ge undervisning som kompletterar detta. Ett av de riksomfattande idrottsinstituten (11) upprätthålls av en samkommun, de övriga av privata samfund. Av idrottsinstituten på regional nivå upprätthålls samtliga tre av privata samfund eller stiftelser.

Den 1 januari 2009 fanns det sammanlagt 339 läroanstalter inom det fria bildningsarbetet. Antalet studerande är stort. Enligt årsboken för vuxenutbildningen (UVM 2008:22) deltog 1 054 401 personer i undervisning inom det fria bildningsarbetet år 2006. De flesta av dem studerade vid medborgarinstitut. De senaste åren har efterfrågan på studier inom det fria bildningsarbetet utvecklats i positiv riktning, även om det finns stora variationer mellan de olika typerna av läroanstalter inom denna sektor.

Läroanstalterna för fritt bildningsarbete kan också ordna utvecklings- och serviceverksamhet (avgiftsbelagd service) som stöder undervisningen eller på ett nära sätt ansluter sig till den.

1.3 Finansiering

Staten deltar i finansieringen av läroanstalterna för fritt bildningsarbete med en statsandel samt statsunderstöd enligt prövning. Statsandelen bidrar till finansieringen av driftskostnaderna. Kommunerna har ingen lagstadgad förpliktelse att finansiera undervisningen inom det fria bildningsarbetet. Läroanstalterna kan beviljas statsunderstöd enligt prövning, vilket förutsätter en ansökan. Detta gäller statsunderstöd för att utveckla verksamheten och för anläggningsprojekt samt extra understöd.

Statsandelssystemet är i grunden utformat på samma sätt för samtliga läroanstalter för fritt bildningsarbete. Statsandelen för finansiering av driftskostnader baserar sig för respektive typ av läroanstalt på det kalkylerade priset per enhet, vilket beror på driftskostnaderna samt det kalkylerade priset per enhet i förhållande till prestationens reella kostnader. Den procentuella statsandelen varierar mellan de olika typerna av läroanstalter som ingår i det fria bildningsarbetet, men ligger vanligtvis på mellan 57 och 65 procent.

Såsom för andra slags läroanstalter beräknas priserna per enhet vart fjärde år utgående från de reella kostnaderna genom att dividera driftskostnaderna för verksamheten under det år som föregår året före det då priset per enhet bestäms med antalet realiserade prestationer samma kalenderår. Priset per enhet för andra än granskningsåret bestäms utgående från det pris per enhet som fastslagits för föregående år i förhållande till kostnadsnivån för innevarande år samt med den kalkylerade kostnadsnivån för följande år och eventuella förändringar i undervisningens omfattning och art. Priserna per enhet kan graderas utgående från de särskilda utbildningsuppgifter som ingår i tillståndet, undervisningsarrangemang och övriga faktorer som väsentligt påverkar kostnaderna för undervisningen.

Staten reglerar årligen sina utgifter i form av statsandelar för respektive typ av läroanstalt för fritt bildningsarbete via den kvot i statsbudgeten som reserverats för prestationer vid ifrågavarande typ av läroanstalt. Undervisningsministeriet fastställer årligen på förhand det antal prestationer som läggs till grund för beräkningen av statsandelen för inkommande budgetår för huvudmannen för varje läroanstalt. Läroanstalterna för fritt bildningsarbete kan efter prövning årligen beviljas statsunderstöd inom ramen för de anslag som ingår för detta syfte i statsbudgeten. Enligt 14 § i lagen om fritt bildningsarbete kan huvudmannen för läroanstalten beviljas statsunderstöd för försök som syftar till att utveckla verksamheten, för nödvändiga specialuppgifter som sammanhänger med verksamheten eller för att inleda verksamheten eller stödja ett mångsidigt utbildningsutbud. En läroanstalt kan beviljas extra understöd för sina driftskostnader.

I statsbudgeten för 2009 reserverades sammanlagt 157 569 000 euro i statsandelar och statsunderstöd för läroanstalterna för fritt bildningsarbete. De statsandelar av detta belopp som anslogs för driftskostnaderna uppgick till sammanlagt 152 729 000 euro. De medel som reserverats för finansieringen av driftskostnaderna för idrottsutbildningscenter uppgick till 19 637 000 euro.

De tidigare enskilda momenten i statsbudgeten för folkhögskolor, medborgarinstitut, studiecentraler respektive sommaruniversitet sammanfördes år 2008 till ett och samma moment 29.30.30. År 2009 anslogs totalt 4,84 miljoner euro ur detta moment i statsbidrag för fritt bildningsarbete, varav understöd för studiesedlar tilldelades 2 897 000 euro, 1 123 000 euro anslogs för utvecklingsbidrag och 820 000 euro i extra statsunderstöd. Det finns egna moment för idrottsutbildningscentren i statsbudgeten (29.90.50. och 29.90.52.). Därutöver beviljades 3 miljoner euro i verksamhetsbidrag ur moment 29.30.53 för bildningsarbete som utförs av organisationer som upprätthåller studiecentraler. Ur detta moment beviljades centralorganisationerna inom fritt bildningsarbete 514 000 euro i statsunderstöd i form av verksamhetsbidrag, samt därutöver några projektbidrag.

För närvarande är det Utbildningsstyrelsen som delar ut utvecklingsbidrag och bidrag för studiesedlar, medan undervisningsministeriet delar ut extra understöd samt understöd till idrottsutbildningscenter. Statsandelarna beviljas av undervisningsministeriet.

1.4 Bedömning av nuläget

På lagstiftningsnivån har syftet med att upprätthålla läroanstalter för fritt bildningsarbete och de utbildningsuppgifter dessa ska svara för varit oförändrade i mer än tio års tid, med undantag för studiecentralerna. Därutöver medför flera förändringar som skett i samhället och arbetslivet samt de pågående reformerna inom förvaltningen och utbildnings- och högskolepolitiken att verksamhetsmiljön inom det fria bildningsarbetet förändras. Sådana förändringar är bland annat befolkningens förändrade åldersstruktur och den tilltagande invandringen, frågor om håll-

bar utveckling och faktorer som sammanhänger med förändringar i arbetslivet. Andra betydande reformer som påverkar också det fria bildningsarbetet är kommun- och servicestrukturen, reformen av statsandelsfinansieringen och den regionala förvaltningen, strategin för yrkesinstitut samt helhetsreformen av vuxenutbildningen och de högskolepolitiska reformerna. Även data- och kommunikationsteknologin ställer det fria bildningsarbetet inför avsevärda utmaningar. Att utveckla och ta i bruk system för att identifiera och erkänna kompetens som skaffats på olika sätt är ett av prioritetssområdena för det fria bildningsarbetet under de närmaste åren. Även konsekvenserna av den globala recessionen återspeglas i det fria bildningsarbetets uppgifter och prioritetssområden. Det snabbt stigande antalet permitteringar och uppsägningar samt den tilltagande otryggheten ställer samhället och medborgarna inför stora förändringar. Resultaten av tidigare forskning visar att detta också kan medföra en allt större efterfrågan på fritt bildningsarbete och annan vuxenutbildning.

I den av statsrådet godkända utvecklingsplanen för utbildning och forskning åren 2007—2012 ingår beredningen och genomförandet av ett utvecklingsprogram för fritt bildningsarbete som sträcker sig till 2012. Utvecklingsprogrammet förutsätts omfatta de uppgifter, den lagstiftning, de finansieringsystem, den läroanstaltsstruktur och den styrning som faller inom ramen för fritt bildningsarbete. I februari 2008 tillsatte undervisningsministeriet en beredningsgrupp som fick i uppgift att utarbeta ett förslag till utvecklingsprogram, vilken biståts av en samarbetsgrupp som likaledes tillsattes av undervisningsministeriet. I samarbetsgruppen ingick företrädare för läroanstalter och andra aktörer inom det fria bildningsarbetet. I enlighet med de förslag som arbetsgruppen gjorde (UVM 2009:12) godkändes den 17 juni 2009 en plan för att genomföra programmet där det anses nödvändigt att uppdatera syftet i lagen om fritt bildningsarbete, utbildningens mål, bestämmelserna angående läroanstalternas verksamhet och tillstånd att ordna utbildning för att bättre motsvara ovannämnda förändringar i verksamhetsmiljön och samt de förändringar som verksam-

heten vid läroanstalterna genomgått. I den nuvarande lagen saknas därtill den samarbetsförpliktelse som ingår i övrig utbildningslagstiftning, och som bland annat styr vilken slags undervisning som erbjuds.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Propositionen grundar sig på ovannämnda utvecklingsprogram för det fria bildningsarbetet. Propositionens mål är att förnya de centrala bestämmelserna i lagstiftningen om det fria bildningsarbetet som gäller syftet med och målet för verksamheten samt de bestämmelser som specifikt gäller vissa typer av läroanstalter för att de bättre motsvarar den nuvarande verksamhetsmiljön. Därutöver föreslås att det fogas en bestämmelse som förpliktigar till samarbete till lagen. Eftersom ifrågakvarande utvecklingsprogram omspannar en tidsperiod om flera år, lägger de ändringar som görs nu grunden för lagstiftning och andra åtgärder för framtida finansieringssystem och andra utvecklingsåtgärder. I propositionen föreslås en ändring av bestämmelsen om statsbidrag som möjliggör beviljande av kvalitets- och utvecklingsbidrag redan år 2010, vilket skulle föregripa förestående ändringar i finansieringssystemet. Det föreslås att rätten att bevilja extra understöd överförs på Utbildningsstyrelsen. De föreslagna kvalitets- och utvecklingsbidragen ersätter bl.a. de nuvarande riktgivande utvecklingsbidragen, som utdelats av Utbildningsstyrelsen. I propositionen ingår dessutom sådana ändringar av hänvisningsbestämmelserna som föranleds av reformen av kommunernas statsandelssystem samt vissa preciseringar av teknisk natur.

3 Propositionens konsekvenser

De föreslagna bestämmelserna om syftet med lagen, dess mål, hur läroanstalterna definieras samt tillstånd att anordna utbildning och förpliktelsen till samarbete medför inga ekonomiska konsekvenser. De ändringsförslag som gäller statsbidragen avses beaktas i statsbudgeten för 2010 inom ramen för de

anslag som reserveras för statsbidrag till läroanstalter inom fritt bildningsarbete.

4 Beredningen av propositionen

4.1 Beredningskedan och beredningsmaterial

Med utgångspunkt i de riktlinjer som anges i utvecklingsplanen för utbildning och forskning som statsrådet godkände den 5 december 2007, tillsatte undervisningsministeriet i februari 2008 en beredningsgrupp som fick i uppgift att utarbeta ett utvecklingsprogram för fritt bildningsarbete fram till år 2012. Härvid skulle beredningsgruppen iakttä de rekommendationer som utfärdats av rådet för utbildningsvärdering och som gällde fritt bildningsarbete, samt samarbeta med de riksomfattande centralorganisationerna för det fria bildningsarbetet. I utvecklingsprogrammet skulle ingå förslag till en reform av lagstiftningen för det fria bildningsarbetet, dess finansieringssystem, läroanstaltsstruktur och förnyande av styrning samt genomförandet av dessa förslag åren 2009—2012.

Beredningsgruppens slutrapport (Undervisningsministeriet arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:12) blev klar i mars 2009. Där ingår följande förslag till utvecklingsprogram för 2009—2012: 1) en beskrivning av lagstiftningen om fritt bildningsarbete, dess finansiering, läroanstaltsstruktur, utbildningsutbud, antal studerande, undervisningspersonal och forskningsverksamhet samt motsvarande verksamhet i övriga nordiska länder och Europa 2) en översikt över betydande förändringar i verksamhetsmiljön som är relevanta för det fria bildningsarbetet, 3) en sammanfattning av resultaten av evalueringar av och forskning om det aktuella läget och utvecklingsbehoven inom det fria bildningsarbetet och 4) beredningsgruppens synpunkter på den aktuella situationen och utvecklingsbehoven inom det fria bildningsarbetet, dvs. ett utvecklingsprogram samt 5) förslag till verkställighetsplan för 2009—2012. Verkställigheten av programmet har redan inletts också när det gäller strukturutvecklingsprogrammet och kvalitets- och utvecklingsunderstöd.

Slutrapporten har varit föremål för ett omfattande remissförfarande och har behandlats inom den kulturpolitiska ministergruppen den 16 april 2009. Förslagen som ingår i utvecklingsprogrammet för det fria bildningsarbetet för 2009—2012 kan indelas i 1) förslag om behovet av reformer av utbildningsuppgifterna inom och lagstiftningen för det fria bildningsarbetet 2) förslag om reformer av finansieringssystemet 3) förslag som gäller en strukturell utveckling av läroanstalterna och deras huvudmän samt 4) åtgärder för att förbättra kvaliteten på och genomslagskraften inom det fria bildningsarbetet.

På basis av beredningsgruppens förslag till utvecklingsprogram utarbetade undervisningsministeriet ett verkställighetsprogram, där de remissyttranden och förslag från samarbetsgruppens sida som inkommit har beaktats. Verkställighetsplanen, som fastslogs den 17 juni 2009, indelas i ett första skede som omfattar ändringar i lagen om fritt bildningsarbete, dess syfte, mål, en definition av särdragen för de olika typerna av läroanstalter för fritt bildningsarbete samt i bestämmelserna om tillstånd att ordna utbildning och ett tillägg om förpliktelse till samarbete. I ett andra skede, hösten 2010, avlätts en proposition med förslag om en ändring av finansieringssystemet, som föreslås träda i kraft vid ingången av år 2011.

4.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

I slutrapporten Utvecklingsprogram för fritt bildningsarbete 2009—2012 gavs utlåtanden från 32 håll. Det är positivt att utvecklingsprogrammet genomförs, anses det i utlåtandena. Slutrapporten är uttömmande och presenterar de viktigaste problemen i det nuvarande systemet, anses det. I flera remissvar väcktes kritik mot att många förslag kräver fortsatt beredning.

Den föreslagna paragrafen om syfte har vunnit ett brett understöd i remissvaren. Beredningsgruppens förslag att i paragrafen om syftet tillfoga elementen livslångt lärande, hälsa och välfärd, internationalism samt hållbar utveckling ses som särskilt positivt. Många ställningstaganden gjordes om den verksamhet som lagen omfattar dvs. defini-

tionen av vad läroanstalterna kännetecknas av.

Den nuvarande definitionen av medborgarinstitut ansågs fungera bra. Finlands Folkhögskolförening föreslog ett tillägg om bildningsuppgift till definitionen om värderingar och ideell grund som gäller alla läroanstalter. Den för studiecentralerna noterade uppgiften om demokratifrämjande och definitionen av studiecentralerna som läroanstalter i stället för läroanstalter för vuxna vann understöd. Definitionen av sommaruniversiteten ansågs stödja deras aktivitetsprofil. Definitionen av verksamheten vid idrottsutbildningscentren stärker deras omfattande utbildningsuppgift och inriktning på hela befolkningen samt deras roll som moderna läroanstalter vars utbud motsvarar individuella och samhällsliga behov. Allmänt taget föreslogs talrika ändringar i formuleringarna av bestämmelserna.

Ändringen av bestämmelsen om tillståndet att driva läroanstalt fick i huvudsak ett positivt mottagande, olika justeringar föreslogs dock. Att till lagen foga en förpliktelse om samarbete vann ett brett understöd i remissvaren. Samarbetsförpliktelsen betraktades som positiv bl.a. för att samarbetet kan skapa en helhetsbild som tjänar branschen genom att olika läroanstalterna blir mer medvetna om vad andra läroanstalter gör, så att synergifördelar och fungerande arbetsdelning efterträvas i stället för konkurrens och överlappningar. I glesbygden är samarbetet viktigt ur synvinkeln tillgång till utbildning. Samarbetet stödjer start och utveckling av nya aktiviteter regionalt och nationellt samt främjar en effektivare allokering av resurserna. Ett ökat samarbetet mellan läroanstalterna tjänar också deras strukturella utveckling.

Enligt Finlands Kommunförbunds uppfattning fungerar det nuvarande tillståndsförfarandet på modernt vis särskilt för medborgarinstitut och sommaruniversitet och några mer detaljerade föreskrifter än de nuvarande behövs inte.

Eftersom de viktigaste linjedragningarna för förändring i allmänhet i remissvaren ansågs genomförbara och ändringarna gällde sådana detaljer som inte ändrar på grundprinciperna i propositionen, vilar den i huvudsak på arbetsgruppens förslag. Folkhögskolföreningens förslag om att inkludera bildnings-

uppgiften separat bland utbildningsuppgifterna har inte beaktats i propositionen. Lagens namn och syfte innehåller redan termen bildning, och den ingår således i utbildningsuppgiften för varje enskild typ av läroanstalt.

Om utkastet till lagförslag har ordnats ett diskussionsmöte, där centrala organisationer inom fria bildningsarbete och Finlands kommunförbund var representerade.

Propositionen har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

5 Samband med andra propositioner

För hänvisningsbestämmelsernas del sammanhänger propositionen med regeringens proposition till Riksdagen till lagen om statsandel för kommunal basservice, lagen

om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt till lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården och till ändringar i andra lagar (RP /200 rd) Till dessa hör bland annat bestämmelserna om beräkningen av det genomsnittliga priset per enhet, om betalning av utebliven förmån och återbetalning av grundlös förmån, om betalning som inte ska betalas och inte återkrävs samt om utbetalning av statsandel.

I propositionen har länsstyrelserna ersatts med närings-, trafik- och miljöcentralerna, och är till denna del avhängig av regeringens proposition med förslag till lagstiftning om revidering av regionförvaltningen (RP 59/2009 rd).

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1 §. *Syftet och målen för det fria bildningsarbetet.* Det föreslås att paragrafens rubrik ändras till att lyda: Syftet och målen för det fria bildningsarbete. I gällande lag anges bara syftet med det fria bildningsarbetet. I flera andra utbildningslagar har lagens syfte och verksamhetens mål föreskrivits särskilt. I paragrafens 1 mom. beskrivs syftet med det fria bildningsarbetet i huvudsak såsom i gällande paragraf.

I paragrafens 2 mom. har utbildningens mål för fritt bildningsarbete inkluderats. Nya mål som tagits med är välbefinnande, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. Det betonas dessutom att det är fråga om studier efter eget val. Verksamhetens samhällseliga karaktär beskrivs i termer av samhörighet och delaktighet i samhället.

2 §. *Verksamhet som lagen omfattar.* Inom det fria bildningsarbetet finns fem olika typer av läroanstalter. Det är meningen att denna situation ska kvarstå. Läroanstalterna har egna särdrag, även om gemensamma drag finns. De samhällseliga förändringarna har dock medfört nya tyngdpunktsområden som föreslås bli angivna när läroanstalternas verksamhet definieras. De ändringar som föreslås gäller särskilt folkhögskolor, sommaruniversitet och idrottsutbildningscenter. Där- emot har gällande definition av medborgarinstitutens verksamhet ansetts funktionell, medan studiecentralernas verksamhet omdefinierades för något år sedan.

Definitionen av medborgarinstitutet som läroanstalter för lokala och regionala bildningsbehov kvarstår. Fusioneringen av institutet till större regionala institut har breddat deras studieutbud.

Det karakteristiska för folkhögskolorna är fortfarande att de är internat och läroanstalter som erbjuder heltidsstudier. Det har i definitionen av folkhögskolorna beaktats att en del av dem fortfarande erbjuder studiemöjligheter också till unga som slutfört grundskolan. En stor del av studerandena är dock unga vuxna, främst studenter. Att förbättra de stu-

derandes beredskap för fortsatta studier är alltså också en viktig uppgift. Heltidsstudierna och internatformen ger folkhögskolorna också möjligheter att betona sina pedagogiska uppgifter och utnyttja de många möjligheter som internatformen erbjuder för anordnandet av undervisningen. En stor del av folkhögskolorna har sin grund i olika ideella värderingar. Möjligheten att framhäva den ideella bakgrunden har tidigare uttryckligen nämnts som ett karakteristiskt drag hos folkhögskolorna, men i propositionen har bestämmelsen om detta fogats som nytt moment, som gäller alla läroanstalter för fritt bildningsarbete.

Sommaruniversiteten är typiska läroanstalter på regional och landskapsnivå med ett större verksamhetsområde än medborgarinstitutet. Studieutbudet vid sommaruniversiteten har inriktats på den öppna högskoleutbildningen. Tidigare avsågs härmed närmast öppna universitetsstudier, men det nya är att också öppen yrkeshögskoleutbildning inkluderats. Sommaruniversiteten erbjuder också fortbildning av olika slag, närmast för den högskoleutbildade befolkningen.

Den nya definitionen av idrottsutbildningscenter motsvarar bättre än gällande formulering deras viktigaste uppgifter. De studier som hänför sig till idrott och motion förknippas i allt högre grad med ett studieutbud som främjar hälsa och välfärd. En stor del av den utbildning som erbjuds vid idrottsinstitutet hänför sig till idrottsföreningarnas och -organisationernas verksamhet samt träningsverksamhet. De riksomfattande idrottsinstitutet är internat och dessutom finns det också lokala idrottsinstitut.

Studiecentralerna är fortfarande läroanstalter för det så kallade organisatoriska bildningsarbetet med ett omfattande samarbete med olika medborgarorganisationer. Verksamheten sker på riksnivå. Utöver deras traditionella funktion i medborgarsamhället nämns också verksamhet som hänför sig till medborgarnas välbefinnande och välfärd.

Läroanstalterna för fritt bildningsarbete kan inom ramen för sin utbildningsuppgift betona

sina värderingar, sin ideella grund och sina pedagogiska mål på det sätt som anges i tillståndet. Betoningen som tidigare bara gällt folkhögskolor omfattar nu samtliga läroanstaltsformer. Det motsvarar den faktiska situationen eftersom bland annat hälften av studiecentralernas huvudmannasamfund står de politiska partierna nära. Bland medborgarinstituten verkar däremot flera av settlementrörelsens institut. Olika ideella samfundsrelser står fortfarande allra mest utpräglat bakom folkhögskolorna.

3 §. Övriga uppgifter samt samarbete. Det föreslås att lagen om grundläggande konstundervisning (633/1998) fogas till paragrafens 2 mom. I de övriga utbildningslagarna ingår bestämmelser om utbildningsanordnarnas samarbete med andra anordnare och läroanstalter. Det föreslås att denna bestämmelse fogas till paragrafen som ett nytt 3 mom. varvid paragrafens rubrik också ändras. Samarbetet kan vara på regional eller på riksfattande nivå och variera beroende på lokala förhållanden, de språkliga förhållandena, situationen inom nätverket av utbildningsanordnare och läroanstaltens fasta samarbetsnätverk. Genom samarbetet med andra läroanstalter för fritt bildningsarbete kan eventuella överlappningar i utbildningsutbudet också undvikas.

4 §. Tillstånd att driva läroanstalt. Det föreslås att läroanstaltens syfte dvs. beskrivningen av de grunder på vilka läroanstalten har grundats eller vilka pedagogiska eller ideella värderingar verksamheten har stryks i paragrafens 3 mom. För en stor del av läroanstalterna har bestämmelsen närmast förorsakat oreda och lett till att de i sina egna formuleringar endast upprepat det allmänna syftet med samtliga läroanstalter av samma typ.

Tillståndet ska innehålla uppgifter om huvudmannen och läroanstalten och dessutom läroanstaltens utbildningsuppgift, undervisningsspråk samt vid behov läroanstaltens särskilda utbildningsuppgift och andra villkor för ordnandet av utbildningen. De ovan i paragraf 2 nämnda för utbildningsuppgiften vägledande värderingarna, den ideella bakgrunden och den pedagogiska grunden kan såsom nu inkluderas i tillståndet. Den utbildningsuppgift som framgår av tillståndet för en läroanstalt inom det fria bildningsarbetet

ska dels hänföra sig till de gemensamma utbildningsuppgifterna för samtliga läroanstalter av samma typ, och dels ange de utbildningsuppgifter som är specifika för ifrågakavande läroanstalt.

Tillståndets betydelse som ett vägledande dokument bör poängteras och verksamheten ska motsvara det som anges i tillståndet. Det är meningen att tillstånden i alla läroanstalter inom det fria bildningsarbetet ska förnyas under de kommande åren. Det sker efter framställning från läroanstalternas huvudmän. Det är särskilt nödvändigt att tillstånden att driva medborgarinstitut förnyas, eftersom dessa med undantag av flera institutsfusioneringar inte förnyats under gällande lagstiftning.

De övriga bestämmelserna om tillstånd motsvarar gällande bestämmelser. Den särskilda utbildningsuppgiften har ingått i tillståndet för vissa folkhögskolor och bildat grunden för höjningen av priset per enhet enligt 11 § i lagen. I samband med utredningen av finansieringssystemet som inleds hösten 2009 kommer också frågor om de särskilda undervisningsuppgifterna att utredas.

11 §. Pris per enhet. Det genomsnittliga priset per enhet för medborgarinstituten fastställs årligen genom en förordning av statsrådet. I gällande 11 § 4 mom. finns en hänvisning till lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet avseende priset samt de ändringar som ska beaktas när det genomsnittliga priset per enhet fastställs. Hänvisningsbestämmelsen ändras så att den överensstämmer med 23 § i den föreslagna reformen av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/20).

12 §. Förändringen i kostnadsnivån samt i verksamhetens omfattning och art. Hänvisningen i gällande paragraf ändras så att den motsvarar respektive bestämmelser som ingår i den föreslagna lagen om statsandel för kommunal basservice.

13 §. Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet. Hänvisningen i paragrafens 1 mom. 5 punkt ändras så att den gäller den föreslagna reformen av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet i fråga om beräkningen av det genomsnittliga priset per enhet för medborgarinstitut.

13 a §. *Beaktande av mervärdesskatten i priserna per enhet för huvudmännen för privata läroanstalter.* Hänvisningen i 2 mom. till 16 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ändras till att gälla 23 § i en förnyad i lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

14 §. *Specialunderstöd och extra understöd.* Beredningsgruppen för utvecklingsprogrammet för det fria bildningsarbetet har föreslagit att finansieringsmodellen förnyas stegvis från och med 2010 så att verksamheten understöds med särskilda kvalitets- och utvecklingsbidrag vid sidan av den kalkyletrade basfinansieringen som grundar sig på de reella kostnaderna. Enligt förslagen ges bidragen dels för att stödja allmänna utvecklings- och kvalitetshöjande målsättningar inom det fria bildningsarbetet och dels sådana som är specifika för olika typer av läroanstalter. Enligt beredningsgruppens förslag kan bidraget uppgå till högst 15 procent av statsandelen för finansieringen av driftkostnaderna för varje typ av läroanstalt utan att detta skulle äventyra statsandelsfinansieringen. Om särskilda skäl föreligger, kan bidragen även höjas över den stipulerade maximinivån.

Principen är dock att nya typer av bidrag i begynnelseskedet fastställs måttligt inom ramen för de anslag som står till buds i statsbudgeten vid respektive tidpunkt. Bidragen påverkar inte storleken på den statliga finansieringen av driftkostnaderna. Bidragens andel av finansieringen kan tillåtas växa först då verksamheten genererat erfarenheter och tillräckliga kunskaper som grund för fördelningen.

Det är meningen att målsättningarna ska fastställas i samråd med de olika riksomfattande centralorganisationerna för varje läroanstaltsform och huvudmannarepresentation. Undervisningsministeriet har av ovan nämnda instanser begärt förslag till specifika mål som dels är gemensamma för samtliga typer av läroanstalter och dels sådana som är specifika för en viss kategori inom det fria bildningsarbetet. Utifrån dessa fördelas de kvalitets- och utvecklingsbidrag som ingår i budgetpropositionen för 2010. Dessutom ombads förslag på kriterier som beskriver hur målet kan nås eller främjas samt hur stor andel av

finansieringen som ska ske i form av kvalitets- och utvecklingsbidrag för var och en av de olika typerna av läroanstalt.

När beredningsprocessen är slutförd fattar undervisningsministeriet beslut om vilka mål och kriterier som ska gälla vid fördelningen av 2010 års kvalitets- och utvecklingsbidrag och vilken andelen ska vara för de olika typerna av läroanstalt. Kvalitets- och utvecklingsbidragen samt statsandelsfinansieringen bildar tillsammans en helhet. Därför ska undervisningsministeriet också dela ut bidragen åtminstone åren 2010 och 2011 då de tas i bruk. Utvecklingsprogrammet omfattar också ett program för en strukturereform av läroanstalterna (det s.k. Rake-programmet). Det finns möjligheter att genomföra det sist nämnda programmet med understöd som beviljas huvudmännen för läroanstalterna.

Andra understöd är bidrag för studiesedlar, vilket tagits i bruk de senaste åren just för att stödja studiemöjligheter för underrepresenterade grupper. Det är fortfarande möjligt att på samma sätt som nu bevilja extra understöd för driftkostnader. Alla understöd beviljas inom gränserna för anslagen i statsbudgeten.

16 §. *Statsbidragsmyndighet.* Paragrafens 1 och 2 mom. motsvarar nuvarande 1 mom. utom att närings-, trafik- och miljöcentralen föreslås bli statsbidragsmyndighet i stället för länsstyrelsen.

Eftersom kvalitets- och utvecklingsbidragen som nämns ovan i 14 § stegvis tas i bruk, är det ändamålsenligt att de beviljas av undervisningsministeriet i begynnelseskedet. Erfarenheterna får senare utvisa, huruvida alla statsunderstöd ska överföras till en annan myndighet. Understöd som gynnar det strukturella utvecklingsprogrammet ska också beviljas av undervisningsministeriet. Understöd för studiesedlar ska dock beviljas såsom hittills av Utbildningsstyrelsen. I den föreslagna paragrafen överförs vidare beviljandet av extra understöd på Utbildningsstyrelsen från ingången av 2010.

18 §. *Betalning.* Utbetalningen av statsandelar ska koncentreras till Statens servicecenter för ekonomi- och personalförvaltning. Därför föreslås en ändring i paragrafen så att den myndighet som svarar för utbetalningen omnämns.

19 §. *Betalning av utebliven förmån och återbetalning av grundlös förmån.* den proposition som avlåts till riksdagen om en reform av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ska det ingå särskilda bestämmelser i stället för de hänvisningsbestämmelser som finns i den gällande lagen om statsandelar till kommunerna. Om den ovan i 1 § avsedda utbildningsanordnaren eller anordnaren av annan verksamhet grundlöst fått en statsandel eller finansiering som beviljats med stöd av denna lag, ska undervisningsministeriet fatta beslut om att det överbetalda beloppet ska återbetalas. På det belopp som återbetalas uttas en årlig ränta enligt 3 § 2 mom. i räntelagen räknat från ingången av den månad under vilken statsandelen betalats.

Om den förmån som ska återbetalas är ringa eller om det ska anses vara oskäligt att kräva återbetalning eller ta ut ränta, ska förmånen inte återbetalas.

Undervisningsministeriet kan fatta beslut om att den förmån som ska återbetalas senare ska avdras i samband med följande års statsandel. Enligt 63 § i den föreslagna finansieringslagen upphör skyldigheten att betala en utebliven förmån eller att återbetala en grundlös förmån inom fem år från utgången av det finansåret då förmånen borde ha betalats eller betalades.

20 §. *Betalning som inte erlaggs eller återkrävs.* Det föreslås att paragrafens bestämmelse ändras så att en betalning som understiger 2 000 euro i stället för 1 700 euro inte ska erläggas eller återkrävas. Motsvarande ändring föreslås i lagen om finansiering av

undervisnings- och kulturverksamhet som kommer att förnyas.

21 §. *Skyldighet att lämna upplysningar samt granskning.* Till 1 mom. har fogats ett bemyndigande att utfärda förordning.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

I och med att statsbidragsmyndigheten bestäms i lagen kan 6 a § i förordningen om fritt bildningsarbete (805/1998) upphävas.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av 2010.

Utän hinder av vad som föreskrivs i 4 § är tillstånden att driva läroanstalter i kraft som tillstånd enligt denna lag. Eftersom tillstånden att driva läroanstalter kommer att förnyas för de olika kategorierna av läroanstalter under perioden 2010—2012, föreslås i lagen en övergångsbestämmelse om att tillstånden ska förnyas. Enligt övergångsbestämmelsen tillämpas på tillstånd att driva folkhögskolor och idrottsutbildningscenter till utgången av 2010 de bestämmelser som gäller när lagen träder i kraft. På tillstånd att driva medborgarinstitut, sommaruniversitet och studiecenter tillämpas till utgången av 2011 de bestämmelser som gäller när lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om fritt bildningsarbete

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 21 augusti 1998 om fritt bildningsarbete (632/1998) 1—4 §, 11 § 4 mom., 12 §, 13 § 1 mom. 5 punkten, 13 a § 2 mom., 14, 16, 18, 19 och 20 § samt 21 § 1 mom.,

av dem 2 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 704/2002 och 1200/2005, 11 § 4 mom. och 21 § 1 mom. sådana de lyder i sistnämnda lag, 12 § sådan den lyder i lag 1147/2008 och i nämnda lag 1200/2005, 16 § sådan den lyder i lag 1294/1999 och 916/2002 samt 20 § sådan den lyder i lag 1390/2001, som följer:

1 §

Syftet och målen för det fria bildningsarbetet

Det fria bildningsarbetet syftar till att utgående från principen om livslångt lärande anordna utbildning som stödjer sammanhållningen och jämlikheten i samhället samt ett aktivt medborgarskap.

Målet för undervisningen inom det fria bildningsarbetet är att främja individers mångsidiga utveckling, välbefinnande och välfärd samt främja demokrati, pluralism, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. Det fria bildningsarbetet kännetecknas av studier efter eget val, samhörighet och delaktighet.

2 §

Verksamhet som lagen omfattar

Läroanstalter för fritt bildningsarbete är medborgarinstitut, folkhögskolor, sommaruniversitet, idrottsutbildningscenter och studiecentraler.

Medborgarinstitut är läroanstalter som grundar sig på lokala och regionala bildningsbehov. De erbjuder möjligheter till lärande enligt eget val och till utveckling av medborgarfärdigheter.

Folkhögskolor är internat för heltidsstudier, vilka tillhandahåller unga och vuxna personer möjligheter till frivilliga studier, förbättrar de studerandes studiefärdigheter och fostrar dem som individer och samhällsmedlemmar.

Sommaruniversiteten är läroanstalter inom det regionala utbildningsutbudet, vilka fokuserar på öppen högskoleundervisning samt svarar på andra kompetens- och bildningsbehov så att även den högskoleutbildade befolkningens behov beaktas.

Idrottsutbildningscenter är internat på riksnivå eller regionala läroanstalter som anordnar undervisning på heltid, och vilkas uppgift är att ordna undervisning som främjar motion och idrott samt välmående och välfärd för hela befolkningen samt tjänar idrottsorganisationernas och -föreningarnas verksamhet och träningsverksamhet.

Studiecentraler är läroanstalter på riksnivå för bildningsarbete. De ordnar studier självständigt eller i samarbete med medborgar- och kulturorganisationer i syfte att främja livslångt lärande, välmående och välfärd, ett aktivt medborgarskap och demokrati samt verksamhet i medborgarsamhället.

De läroanstalter som avses ovan kan i sin utbildningsuppgift enligt 4 § betona grunden för sina värderingar, sin ideella grund och sina pedagogiska mål eller särskilda utbildningsuppgifter.

Denna lag tillämpas dessutom på huvudmannen för läroanstalten Snellmankorkeakoulu för verksamhet enligt tillstånd att driva läroanstalt som beviljats med stöd av 4 §.

3 §

Övriga uppgifter samt samarbete

Läroanstalter för fritt bildningsarbete kan också ordna utvecklings- och serviceverksamhet som stöder utbildningen eller på ett nära sätt ansluter sig till den.

Om grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, yrkesutbildning och grundläggande konstundervisning som läroanstalterna för fritt bildningsarbete ordnar bestäms i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (629/1998), lagen om yrkesutbildning (630/1998), lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) och lagen om grundläggande konstundervisning (633/1998).

Läroanstalter som ordnar fritt bildningsarbete ska samarbeta med andra regionala eller riksomfattande läroanstalter för fritt bildningsarbete, övriga anordnare av utbildning samt högskolor.

4 §

Tillstånd att driva läroanstalt

Undervisningsministeriet kan bevilja en kommun, samkommun, registrerad sammanslutning eller stiftelse rätt att driva sådana läroanstalter som avses i denna lag.

En förutsättning för att tillstånd ska beviljas är att ett bildningsbehov föreligger och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att driva läroanstalten och ordna utbildningen. Läroanstalter får inte grundas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

Ett tillstånd ska innehålla uppgifter om huvudmannen och läroanstalten. I tillståndet ska dessutom fastställas läroanstaltens utbildningsuppgift, undervisningsspråket samt vid behov andra villkor som gäller ordnandet av utbildningen. Om ändringar i tillståndet beslutar undervisningsministeriet.

En kommun eller samkommun kan slå samman sina läroanstalter för fritt bildningsarbete med andra läroanstalter som kommunen eller samkommunen driver.

Undervisningsministeriet kan efter att ha hört huvudmannen återkalla tillståndet, om bestående förändringar i bildningsbehovet eller andra vägande skäl som hänger samman med ordnandet av utbildningen kräver det eller om utbildningen ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Om förvaltningen av en privat läroanstalt gäller lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata (634/1998), om inte något annat bestäms i denna lag.

11 §

Pris per enhet

Priset per enhet för en undervisningstimme vid medborgarinstituten beräknas vart fjärde år så att driftkostnaderna för verksamheten vid medborgarinstituten under det år som föregår året före det då priset per enhet bestäms divideras med antalet undervisningstimmar vid instituten samma år. Prisen per enhet för medborgarinstitut graderas i tätt befolkade kommuner på basis av befolkningstätheten i den kommun där medborgarinstitutet finns. Graderingsskalan och en mer exakt beräkning av priset per enhet samt vilka kommuner som bedöms vara tätt befolkade föreskrivs genom förordning av statsrådet. För fastställande av det genomsnittliga priset per enhet för medborgarinstituten gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 23 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/20).

12 §

Förändringen i kostnadsnivån samt i verksamhetens omfattning och art

Vid beräkningen av priserna per enhet beaktas förändringen i kostnadsnivån samt i verksamhetens omfattning och art med iakttagande i tillämpliga delar av 54 § 2 mom.

och 57 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (/20).

13 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet

När priserna per enhet beräknas hänförs inte följande kostnader till driftskostnader:

5) avgifter till den som ordnar verksamhet enligt denna lag och den lag som nämns i 1 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/20), om de kostnader som förorsakas anordnaren av den verksamhet som utgör grunden för avgifterna beaktas när priserna per enhet räknas ut,

13 a §

Beaktande av mervärdeskatten i priserna per enhet för huvudmännen för privata läroanstalter

Höjningen enligt 1 mom. beaktas inte när det genomsnittliga priset per enhet fastställs för medborgarinstituten i enlighet med 23 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och inte heller när priserna per enhet för medborgarinstituten bestäms enligt 2 mom. i nämnda paragraf.

14 §

Specialunderstöd och extra understöd

Huvudmannen för en läroanstalt kan inom ramen för anslagen i statsbudgeten beviljas statsunderstöd i form av kvalitets- och utvecklingsbidrag samt bidrag för studiesedlar och för läroanstalternas strukturutvecklingsprogram samt extra understöd för driftskostnaderna.

16 §

Statsbidragsmyndighet

Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller driftskostnader som avses i denna lag och anläggningsprojekt för idrottsutbildningscenter är undervisningsministeriet.

Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller anläggningsprojekt för medborgarinstitut, studiecentraler, folkhögskolor och sommaruniversitet är närings-, trafik- och miljöcentralen.

Statsbidragsmyndighet för studiesedlar och sådana extra understöd som avses i 14 § är Utbildningsstyrelsen. Statsunderstöd i form av kvalitets- och utvecklingsbidrag, bidrag som stödjer läroanstalternas strukturutvecklingsprogram och statsunderstöd för idrottsutbildningscenter beviljas av undervisningsministeriet.

18 §

Betalning

Statsandel för driftskostnaderna betalas till huvudmannen för en läroanstalt från ingången av kalenderåret månatligen i lika stora poster senast den 11 dagen i månaden av Statens servicecenter för ekonomi- och personalförvaltning så som föreskrivs i 49 § i lagen om statsandel för kommunal basservice. Statsunderstöd betalas till huvudmannen före utgången av kalenderåret.

19 §

Betalning av utebliven förmån och återbetalning av grundlös förmån

Angående betalning av utebliven förmån, återbetalning av grundlös förmån samt om när betalningsskyldighet som gäller dessa upphör gäller bestämmelserna i 61—63 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/20).

20 §

Betalning som inte erläggs eller återkrävs

En betalning som understiger 2000 euro och som baserar sig på ett beslut som fattats med stöd av denna lag ska inte erläggas eller återkrävas.

21 §

Skyldighet att lämna upplysningar samt granskning

Huvudmannen för läroanstalterna för fritt bildningsarbete ska tillstålla statsbidragsmyndigheten de uppgifter som behövs för att fastställa finansieringen och verksamhetens omfattning i enlighet med denna lag. Om tillståndet av dessa upplysningar föreskrivs

närmare genom förordning av undervisningsministeriet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

De tillstånd att driva läroanstalter som beviljats innan lagen träder i kraft förblir i kraft såsom tillstånd enligt denna lag.

På tillstånd att driva folkhögskolor och idrottsutbildningscenter tillämpas till utgången av 2010 de bestämmelser som är i kraft när lagen träder i kraft. På tillstånd att driva medborgarinstitut, sommaruniversitet och studiecentraler tillämpas till utgången av 2011 de bestämmelser som är i kraft när lagen träder i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 2 oktober 2009

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Henna Virkkunen*

Lag

om ändring av lagen om fritt bildningsarbete

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 augusti 1998 om fritt bildningsarbete (632/1998) 1—4 §, 11 § 4 mom., 12 §, 13 § 1 mom. 5 punkten, 13 a § 2 mom., 14, 16, 18, 19 och 20 § samt 21 § 1 mom.,

av dem 2 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 704/2002 och 1200/2005, 11 § 4 mom. och 21 § 1 mom. sådana de lyder i sistnämnda lag, 12 § sådan den lyder i lag 1147/2008 och i nämnda lag 1200/2005, 16 § sådan den lyder i lag 1294/1999 och 916/2002 samt 20 § sådan den lyder i lag 1390/2001, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Syftet med det fria bildningsarbetet

Det fria bildningsarbetet syftar till att utgående från principen om livslångt lärande stöda en mångsidig utveckling av individers personlighet och förmåga att fungera i samfund samt främja demokrati, jämlikhet och pluralism i det finländska samhället.

2 §

Verksamhet som lagen omfattar

Läroanstalter för fritt bildningsarbete är medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, idrottsutbildningscentrer och sommaruniversitet.

Medborgarinstitut är läroanstalter som grundar sig på lokala och regionala bildningsbehov. De erbjuder möjligheter till lä-

Föreslagen lydelse

1 §

*Syftet **och målen** för det fria bildningsarbetet*

Det fria bildningsarbetet syftar till att utgående från principen om livslångt lärande *anordna utbildning som stödjer sammanhållningen och jämlikheten i samhället samt ett aktivt medborgarskap.*

Målet för undervisningen inom det fria bildningsarbetet är att främja individers mångsidiga utveckling, välbefinnande och välfärd samt främja demokrati, pluralism, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. Det fria bildningsarbetet kännetecknas av fria studier efter eget val, samhörighet och delaktighet.

2 §

Verksamhet som lagen omfattar

Läroanstalter för fritt bildningsarbete är medborgarinstitut, folkhögskolor, *sommaruniversitet, idrottsutbildningscenter och studiecentraler.*

Medborgarinstitut är läroanstalter som grundar sig på lokala och regionala bildningsbehov. De erbjuder möjligheter till lä-

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

rande enligt eget val och till utveckling av medborgarfärdigheter.

Folkhögskolor är internat vars syfte är att främja medborgarnas frivilliga studier så att varje folkhögskola samtidigt kan betona sina värderingar, sin ideella grund och sina pedagogiska mål.

Studiecentraler är vuxenläroanstalter på riksnivå för bildningsarbete. De ordnar studier självständigt eller i samarbete med medborgar- och kulturorganisationer i syfte att främja livslångt lärande, ett aktivt medborgarskap och demokrati samt verksamhet i medborgarsamhället.

Idrottsutbildningscentrer är internat på riksnivå eller regionala läroanstalter vars uppgift är att ge undervisning i gymnastik och idrott, ordna träningsverksamhet och ge undervisning som kompletterar dessa.

Sommaruniversiteten är läroanstalter inom det regionala utbildningsutbudet vilka ordnar öppen universitetsundervisning samt annan utbildning.

Denna lag tillämpas dessutom på huvudmannen för Snellman-korkeakoulu för verksamhet enligt ett tillstånd att driva läroanstalt som beviljats med stöd av 4 §.

rande enligt eget val och till utveckling av medborgarfärdigheter.

Folkhögskolor är internat för heltidsstudier, vilka tillhandahåller unga och vuxna personer möjligheter till frivilliga studier, förbättrar de studerandes studiefärdigheter och fostrar dem som individer och samhällsmedlemmar.

Sommaruniversiteten är läroanstalter inom det regionala utbildningsutbudet, vilka fokuserar på öppen högskoleundervisning samt svarar på andra kompetens- och bildningsbehov så att även den högskoleutbildade befolkningens behov beaktas.

Idrottsutbildningscenter är internat på riksnivå eller regionala läroanstalter som anordnar undervisning på heltid, och vilkas uppgift är att ordna undervisning som främjar motion och idrott samt välmående och välfärd för hela befolkningen samt tjänar idrottsorganisationernas och -föreningarnas verksamhet och träningsverksamhet.

Studiecentraler är läroanstalter på riksnivå för bildningsarbete. De ordnar studier självständigt eller i samarbete med medborgar- och kulturorganisationer i syfte att främja livslångt lärande, välmående och välfärd, ett aktivt medborgarskap och demokrati samt verksamhet i medborgarsamhället.

De läroanstalter som avses ovan kan i sin utbildningsuppgift enligt 4 § betona grunden för sina värderingar, sin ideella grund och sina pedagogiska mål eller särskilda utbildningsuppgifter.

Denna lag tillämpas dessutom på huvudmannen för läroanstalten Snellman-korkeakoulu för verksamhet enligt tillstånd att driva läroanstalt som beviljats med stöd av 4 §.

3 §

Övriga uppgifter

Läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet kan också ordna utvecklings- och serviceverksamhet som stöder utbildningen eller på ett nära sätt ansluter sig till den.

Om grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning som läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet ordnar

3 §

Övriga uppgifter samt samarbete

Läroanstalter för fritt bildningsarbete kan också ordna utvecklings- och serviceverksamhet som stöder utbildningen eller på ett nära sätt ansluter sig till den.

Om grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, yrkesutbildning och grundläggande konstundervisning som läroanstalter-

bestäms i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (629/1998), lagen om yrkesutbildning (630/1998) och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

na för fritt bildningsarbete ordnar bestäms i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (629/1998), lagen om yrkesutbildning (630/1998), lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) och lagen om grundläggande konstundervisning (633/1998).

Läroanstalter som ordnar fritt bildningsarbete ska samarbeta med andra regionala eller riksomfattande läroanstalter för fritt bildningsarbete, övriga anordnare av utbildning samt högskolor.

4 §

Tillstånd att driva läroanstalt

Vederbörande ministerium kan bevilja en kommun, samkommun, registrerad sammanslutning eller stiftelse rätt att driva en läroanstalt som avses i denna lag.

En förutsättning för att tillstånd skall beviljas är att ett bildningsbehov föreligger och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att driva läroanstalten och ordna utbildningen. Läroanstalter får inte grundas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

Ett tillstånd enligt 1 mom. skall innehålla uppgifter om huvudmannen och läroanstalten. I tillståndet skall dessutom anges läroanstaltens syfte och utbildningsuppgift, undervisningsspråket samt andra behövliga villkor som gäller ordnandet av utbildningen. Om ändringar i tillståndet samt om sammanslagning av andra än kommunala läroanstalter inom det fria bildningsarbetet beslutar ministeriet.

En kommun eller samkommun kan slå samman en läroanstalt som avses i 2 § med en annan läroanstalt som kommunen eller samkommunen är huvudman för.

Ministeriet kan efter att ha hört huvudmannen återkalla tillståndet, om bestående förändringar i bildningsbehovet eller andra vägande skäl som hänger samman med ordnandet av utbildningen kräver det eller om utbildningen ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Om förvaltningen av en privat läroanstalt gäller lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata (634/1998), om

4 §

Tillstånd att driva läroanstalt

Undervisningsministeriet kan bevilja en kommun, samkommun, registrerad sammanslutning eller stiftelse rätt att driva sådana läroanstalter som avses i denna lag.

En förutsättning för att tillstånd ska beviljas är att ett bildningsbehov föreligger och att sökanden har yrkeskompetens och ekonomiska förutsättningar att driva läroanstalten och ordna utbildningen. Läroanstalter får inte grundas i syfte att uppnå ekonomisk vinst.

Ett tillstånd ska innehålla uppgifter om huvudmannen och läroanstalten. I tillståndet ska dessutom fastställas läroanstaltens utbildningsuppgift, undervisningsspråket samt vid behov andra villkor som gäller ordnandet av utbildningen. Om ändringar i tillståndet beslutar undervisningsministeriet.

En kommun eller samkommun kan slå samman sina läroanstalter för fritt bildningsarbete med andra läroanstalter som kommunen eller samkommunen driver.

Undervisningsministeriet kan efter att ha hört huvudmannen återkalla tillståndet, om bestående förändringar i bildningsbehovet eller andra vägande skäl som hänger samman med ordnandet av utbildningen kräver det eller om utbildningen ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Om förvaltningen av en privat läroanstalt gäller lagen om förvaltning av utbildning

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

inte något annat bestäms i denna lag.

som ordnas av staten och privata (634/1998), om inte något annat bestäms i denna lag.

11 §

11 §

*Pris per enhet**Pris per enhet*

Priset per enhet för en undervisningstimme vid medborgarinstituten beräknas vart fjärde år så att driftskostnaderna för verksamheten vid medborgarinstituten under det år som föregår året före det då priset per enhet bestäms divideras med antalet undervisningstimmar vid instituten samma år. Prisen per enhet för medborgarinstitut graderas i tätt befolkade kommuner på basis av befolkningstätheten i den kommun där medborgarinstitutet finns. I fråga om storleken på graderingen och den exaktare beräkningen av priset per enhet samt vilka kommuner som anses vara tätt befolkade kommuner föreskrivs genom förordning av statsrådet. I fråga om fastställande av det genomsnittliga priset per enhet för medborgarinstituten gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i 16 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998).

Priset per enhet för en undervisningstimme vid medborgarinstituten beräknas vart fjärde år så att driftskostnaderna för verksamheten vid medborgarinstituten under det år som föregår året före det då priset per enhet bestäms divideras med antalet undervisningstimmar vid instituten samma år. Prisen per enhet för medborgarinstitut graderas i tätt befolkade kommuner på basis av befolkningstätheten i den kommun där medborgarinstitutet finns. Graderingsskalan och en mer exakt beräkning av priset per enhet samt vilka kommuner som bedöms vara tätt befolkade föreskrivs genom förordning av statsrådet. *För fastställande av det genomsnittliga priset per enhet för medborgarinstituten gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 23 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/20).*

12 §

12 §

*Förändringen i kostnadsnivån samt i verksamhetens omfattning och art**Förändringen i kostnadsnivån samt i verksamhetens omfattning och art*

Vid beräkningen av priserna per enhet beaktas förändringen i kostnadsnivån samt i verksamhetens omfattning och art med iakttagande i tillämpliga delar av 3 § 1—3 punkten samt 4 § i lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996).

Vid beräkningen av priserna per enhet beaktas förändringen i kostnadsnivån samt i verksamhetens omfattning och art med iakttagande i tillämpliga delar *av 54 § 2 mom. och 57 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (/20).*

13 §

13 §

*Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet**Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av priser per enhet*

När priserna per enhet beräknas hänförs inte följande kostnader till driftskostnaderna:

När priserna per enhet beräknas hänförs inte följande kostnader till driftskostnader:

5) avgifter till den som ordnar verksamhet enligt denna lag och den lag som nämns i 1 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998), om de kostnader som orsakas anordnaren för den verksamhet som utgör grund för avgifterna beaktas när priserna per enhet räknas ut,

5) avgifter till den som ordnar verksamhet enligt denna lag och den lag som nämns i 1 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/20), om de kostnader som förorsakas anordnaren av den verksamhet som utgör grunden för avgifterna beaktas när priserna per enhet räknas ut,

13 a §

Beaktande av mervärdesskatten i priserna per enhet för huvudmännen för privata läroanstalter

13 a §

Beaktande av mervärdesskatten i priserna per enhet för huvudmännen för privata läroanstalter

Höjningen enligt 1 mom. beaktas inte när det genomsnittliga priset per enhet fastställs för medborgarinstituten i enlighet med 16 § 1 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och inte heller när priserna per enhet för medborgarinstituten bestäms enligt 2 mom. i nämnda paragraf.

Höjningen enligt 1 mom. beaktas inte när det genomsnittliga priset per enhet fastställs för medborgarinstituten i enlighet med 23 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och inte heller när priserna per enhet för medborgarinstituten bestäms enligt 2 mom. i nämnda paragraf.

14 §

Specialunderstöd och extra understöd

Huvudmannen för en läroanstalt kan inom ramen för anslagen i statsbudgeten beviljas statsunderstöd för försök som syftar till att utveckla verksamheten, för behövliga specialuppgifter i anslutning till verksamheten, för att starta verksamhet eller för att stödja ett mångsidigt utbildningsutbud.

Av ett anslag som i statsbudgeten anvisats för ändamålet kan en läroanstalt beviljas extra understöd för driftskostnader.

14 §

Specialunderstöd och extra understöd

Huvudmannen för en läroanstalt kan inom ramen för anslagen i statsbudgeten beviljas statsunderstöd i form av kvalitets- och utvecklingsbidrag samt bidrag för studiesedlar och som stödjer läroanstalternas strukturutvecklingsprogram samt extra understöd för driftskostnaderna.

16 §

Statsbidragsmyndighet

Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller driftskostnader som avses i denna lag och anläggningsprojekt i idrottsutbildningscenter är undervisningsministeriet. Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller anläggningsprojekt i medborgarinstitut, folkhögskolor, stu-

16 §

Statsbidragsmyndighet

Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller driftskostnader som avses i denna lag och anläggningsprojekt för idrottsutbildningscenter är undervisningsministeriet.

Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller anläggningsprojekt för medborgarinstitut,

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

diecentraler och sommaruniversitet är länsstyrelsen.

Genom förordning kan föreskrivas att också någon annan myndighet än den som nämns i 1 mom. skall vara statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller statsunderstöd.

studiecentraler, folkhögskolor och sommaruniversitet är närings-, trafik- och miljöcentral.

Statsbidragsmyndighet för studiesedlar och sådana extra understöd som avses i 14 § är Utbildningsstyrelsen. Kvalitets- och utvecklingsbidrag, bidrag som stödjer läroanstalternas strukturutvecklingsprogram och statsunderstöd för idrottsutbildningscenter beviljas av undervisningsministeriet.

18 §

18 §

*Betalning**Betalning*

Statsandel för driftskostnader betalas till huvudmannen för en läroanstalt från ingången av kalenderåret månatligen i lika stora poster senast den 11 dagen i månaden. Statsunderstöd betalas till huvudmannen före utgången av kalenderåret. Statsandelen till en kommunal läroanstalt betalas till kommunen eller samkommunen som en del av den statsandel som betalas enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Statsandel för driftskostnaderna betalas till huvudmannen för en läroanstalt från ingången av kalenderåret månatligen i lika stora poster senast den 11 dagen i månaden av *Statens servicecenter för ekonomi- och personalförvaltning så som föreskrivs i 49 § i lagen om statsandel för kommunens basservice*. Statsunderstöd betalas till huvudmannen före utgången av kalenderåret..

19 §

19 §

*Betalning av utebliven förmån och återbetalning av grundlös förmån**Betalning av utebliven förmån och återbetalning av grundlös förmån*

Angående betalning av utebliven förmån, återbetalning av grundlös förmån samt om när betalningsskyldighet som gäller dessa upphör iakttas 18—20 § lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996).

Angående betalning av utebliven förmån, återbetalning av grundlös förmån samt om när betalningsskyldighet som gäller dessa upphör gäller bestämmelserna i 61—63 § i *lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (/20)*.

20 §

20 §

*Betalning som inte erläggs eller återkrävs**Betalning som inte erläggs eller återkrävs*

En betalning som understiger 1 700 euro och som baserar sig på ett beslut som fattats med stöd av denna lag skall inte erläggas eller återkrävas.

En betalning som understiger 2 000 euro och som baserar sig på ett beslut som fattats med stöd av denna lag *ska* inte erläggas eller återkrävas.

21 §

*Skyldighet att lämna upplysningar samt
granskning*

Huvudmannen för läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet skall tillställa statsbidragsmyndigheten de uppgifter som behövs för fastställande av finansiering enligt denna lag och om verksamhetens omfattning så som undervisningsministeriet beslutar.

21 §

*Skyldighet att lämna upplysningar samt
granskning*

Huvudmannen för läroanstalterna för fritt bildningsarbete ska tillställa statsbidragsmyndigheten de uppgifter som behövs för att fastställa finansieringen och verksamhetens omfattning i enlighet med denna lag. Om tillställandet av dessa upplysningar föreskrivs närmare genom av undervisningsministeriet utfärdad förordning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

De tillstånd att driva läroanstalter som beviljats innan lagen träder i kraft förblir i kraft såsom tillstånd enligt denna lag.

På tillstånd att driva folkhögskolor och idrottsutbildningscenter tillämpas till utgången av 2010 de bestämmelser som är i kraft när lagen träder i kraft. På tillstånd att driva medborgarinstitut, sommaruniversitet och studiecentraler tillämpas till utgången av 2011 de bestämmelser som är i kraft när lagen träder i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
